

Ковальчук Тетяна Миколаївна,
*майстер виробничого навчання закладу
професійної (професійно-технічної) освіти
«Подільський професійний коледж»*

ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГА В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Вся різноманітність світу відображається у різноманітності людей.
Ця різноманітність є нашою найбільшою скарбницею та найбільшим викликом.

Джон Девіс

Інклюзивна освіта – це глобальний процес, який спрямований на створення рівних можливостей для навчання та розвитку всіх дітей, незалежно від їхніх індивідуальних особливостей та потреб. Однак досягнення цієї мети вимагає від педагогів спеціальних знань, навичок і відкритості до різноманітності [4]. Сучасні тенденції розвитку суспільства, європейські освітні стандарти зумовлюють необхідність реформування системи освіти щодо її змісту, якості рівня, шляхів та активних пошуків вдосконалення сучасних підходів до формування інклюзивного освітнього середовища. Відбувається трансформація традиційної системи освіти у форматах простору Нової української школи: здійснюється перехід до особистісно – центричного освітнього процесу, впроваджуються інноваційні технології, інтерактивні методи, зміщуються акценти у навчальній діяльності студентів із репродуктивної до творчо – пошукової, впроваджуються інтерактивні та інклюзивні форми навчання. Європейські освітні стандарти формують нові вимоги, однією з яких є становлення особи з інвалідністю як спеціаліста, конкурентоспроможного на ринку праці, всебічно освіченого, із високим рівнем розвитку різних типів компетентностей. Сучасний фахівець повинен характеризуватись здатністю творчо реалізувати нові технології, постійно досягати високих результатів у своїй професійній діяльності, готовністю до неперервного самовдосконалення. Формування таких рис особистості для осіб з інвалідністю, як високий рівень соціально – пластичних механізмів поведінки, активність, самостійність, творчість потребує реалізації сучасних підходів до формування інклюзивного освітнього середовища підготовки майбутніх фахівців.

Діяльність педагога в умовах інклюзивного освітнього середовища має на меті забезпечення рівних можливостей навчання для всіх дітей, незалежно від їхньої фізичної, розумової, емоційної чи соціальної особливості. Ось деякі аспекти цієї діяльності:

1. Індивідуалізація навчання: Педагог повинен розробляти індивідуальні плани навчання для кожного учня, враховуючи їхні потреби та можливості.

2. Різностороннє використання методів і підходів: Педагог повинен володіти різними методами та стратегіями навчання, щоб адаптувати їх до потреб різних учнів.

3. Підтримка соціальної інтеграції: Педагог повинен створювати сприятливу атмосферу для взаємодії та співпраці між учнями з різними потребами.

4. Співпраця зі спеціалістами: Педагог повинен співпрацювати з іншими фахівцями, такими як логопеди, психологи, для підтримки дітей з особливими потребами.

5. Розвивати емпатію та розуміння: Педагог повинен мати велику емпатію та розуміння для потреб учнів і вміти створювати підтримку та безпечне середовище [1].

Активні наукові розробки з проблеми інклюзивного навчання з'явилися у науковій літературі приблизно в середині 80-х років минулого століття. У 1978 році Л. Виготським було доведено, що розвиток дитини у спеціальних закладах відбувається у вузькому, обмеженому колі колективу, у маленькому замкненому світі, де все пристосовано до дефекту. Унаслідок штучної ізоляції дітей, відриву від сім'ї, ровесників формується особистість, невпевнена у собі, власних силах і можливостях. Таким чином формується так звана «вторинна інвалідність».

Аналіз праць В.О. Сухомлинського свідчить про те, що майже в усіх своїх роботах учений звертав особливу увагу на необхідність використання принципу індивідуального підходу в роботі з дітьми з особливими потребами. «Конкретна наша робота, - зазначав дослідник, - полягає у визначенні причин біди в кожному окремому випадку, необхідності знайти кожній дитині посильну розумову працю, доступні для неї шляхи подолання труднощів, захопити її цікавою роботою, завдяки якій вона могла б розвиватись інтелектуальн». В.О. Сухомлинський наголошував на тому, що не може існувати виховання особистості поза колективом, як не може бути колективу без особистостей. «Особливі» діти не повинні бути покинуті самі на себе, а розвиватись у таких же умовах, що й нормальні діти. Він доречно зауважив, що колектив може стати виховним середовищем тільки в тому разі, коли він створюється під час спілкування і спільної діяльності, яка дає кожному радість і насолоду, розвиває його інтереси і здібності, коли є освічений педагог, який любить дітей.

Важливою подією в процесі модернізації системи освіти дітей з особливими освітніми потребами стала ратифікація у 2009 році. Остаточна інклюзивна освіта стала підтримуватися законодавчою базою України з 2010 року. Кабінет міністрів України затвердив «Порядок організації інклюзивного навчання в навчальних закладах», де у загальному вигляді окреслюються конкретні заходи щодо організації цієї інноваційної форми освіти, надання освітніх послуг учням, створення умов для безперешкодного доступу до таких закладів, забезпечення їх навчально – методичними, наочно–дидактичними посібниками, створення інклюзивних класів...[5].

На сьогодні інклюзивне навчання поширюється у всіх регіонах України.

Мета роботи полягає у вивченні та аналізі ролі та завдань педагога в інклюзивному освітньому середовищі з метою вдосконалення процесу навчання та підтримки всіх учнів, незалежно від їхніх особливостей та потреб, а також у розробці практичних рекомендацій для педагогічної практики.

Необхідними умовами формування інклюзивного середовища у закладах освіти є:

- ресурсне забезпечення потреб інклюзивної освіти: нормативно – правове, програмно – методичне, інформаційне, матеріально – технічне;
- подолання соціальних бар'єрів у свідомості вчителів, їх страху через те, що вони не справляться, що у них немає відповідного досвіду роботи з такими дітьми. Крім цього, лякають можливі проблеми, які пов'язані зі здоров'ям дітей, реакція учнів та батьків на «новеньких у класі», проблеми дисципліни, уваги, згуртованості колективу.
- створення універсального дизайну та розумних пристосувань у закладах освіти, що має на меті забезпечення особистісно-орієнтованого навчання, в якому може реалізуватися та досягти ситуації успіху кожна дитина, незалежно від її можливостей;
- впровадження педагогіки партнерства, яка передбачає спілкування всіх учасників навчального процесу, їх командну взаємодію на досягнення результату, що веде до встановлення сприятливого соціального та емоційного клімату у класному колективі;
- створення безбар'єрного фізичного простору, у якому діти могли б безпечно пересуватись та комфортно почувати себе.

Практика доводить, що усі діти можуть успішно займатись, перебуваючи в інклюзивному середовищі. Водночас, присутність дітей з особливостями в групі ніяк не створює менш сприятливі соціальні умови для решти дітей. Діти з особливими потребами інтегруються в соціум, стають більш комунікативними, мають можливість навчатись за більш складною програмою ніж ті діти, що перебувають у спецзакладах та можуть продовжити навчання, отримавши документ про освіту. Ці діти, будучи партнерами при виконанні навчальних завдань, виконуючи роль лідера чи наставника в групі, підвищують самооцінку, поглиблюють і закріплюють знання. Всі діти, перебуваючи в інклюзивному середовищі, вчатьсь толерантності у відносинах з однолітками, навчаються бачити передусім людину, а не її ваду чи обдарованість, поважати людей з відмінностями [2].

Таким чином, інклюзивне освітнє середовище – це середовище, де всі учні незалежно від своїх освітніх потреб здатні навчатися ефективніше, підвищувати свою соціальну компетентність, вдосконалювати комунікативні навички, а також відчувати себе частиною спільноти.

Список використаної літератури

1. Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: зб. наук. Праць. № 6(8). К. : Університет «Україна», 2009. С. 17- 18.
2. Даніелс Елен Р. І Стаффорд Кей. Залучення дітей з особливими потребами до системи загальноосвітніх класів. Л. : Тов. «Надія», 2002.
3. Закон України «Про освіту» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2017. - № 30, ст. 1
4. Колупасва, А. Інклюзивна освіта в контексті реалій сьогодення / А. Колупасва // Практика управління закладом освіти. 2010. №4. С. 8-12.
5. Кравець, Н. Особливості розумової працездатності школярів в умовах інклюзивної форми навчання / Н. Кравець, В. Шорохова // Рідна школа. 2009. №11. С. 52-56.